

ZÁKONNOST' DOKAZOVANIA PRI APLIKÁCIÍ INŠTITÚTU SPOLUPRACUJÚCEHO OBVINENÉHO

VLADIMÍR GAJDIČIAR

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Predkladaný príspevok pojednáva o vplyve aplikácie inštitútu spolupracujúceho obvineného na zákonnosť celého trestného dokazovania. V úvode sú vymedzené základné zásady začatia trestného konania, ako zásada oficiality, legality a oportunity. Následne je prezentovaný stručný popis aktuálnej českej a slovenskej legislatívnej úpravy inštitútu spolupracujúceho obvineného s poukázaním na možné aplikačné problémy v praxi. Nosná časť pojednáva o zákonnosti dokazovania v trestnom konaní so zameraním na hodnotenie dôkazov získaných výsluchom spolupracujúceho obvineného a dôrazom na základné zásady a pravidlá dokazovania. Nasleduje teoretické vymedzenie zákonnosti a spravodlivosti procesu dokazovania i praktický pohľad na dokazovanie zo strany Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu. Záver ponúka stručný pohľad na možné úskalia skúmanej problematiky a možné úvahy de lege ferenda.

Key words in original language

Trestné konanie; dokazovanie; zákonnosť; zásada oportunity; zásada legality; spolupracujúci obvinený;

Abstract

The article is dealing with the application of the institute of the cooperating accused person and its impact to the legality of the providing criminal evidence. The introduction defines the basic principles of the commencement of criminal proceeding as are the principle of officiality, legality and opportunity. The following is presented a brief description of the current Czech and Slovak legislation of institute of the cooperating accused person with reference to the problems that can possible arise in practice. The main part deals with the legality of the providing evidence in criminal proceeding focusing on assessment of evidence gathered through questioning of cooperating accused and to the emphasis on the fundamental principles and rules of evidence. The following is a theoretical definition of legality and justice of providing evidence process, as well as practical view to this problematic issue through the opinions of the European Court of Human Rights. Conclusion offers a brief overview of the possible obstacles of this problematic area and possible de lege ferenda considerations.

Key words

Criminal proceeding; providing evidence; legality; the principle of opportunity; the principle of legality; cooperating accused;

ÚVOD

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že žiadne teoretické ani praktické legislatívne vymedzenia akýchkoľvek schém fungovania najrozmanitejšej formy organizovanej kriminality nebudú v konečnom dôsledku nikdy dostatočne efektívne, razantné a ani účinné, pokiaľ nebudeme schopní adekvátne reagovať na novodobé sofistikované trendy a postupy organizovaného zločinu a nedokážeme na tieto alarmujúce trendy primerane reagovať. Preto je podstatné zamerať pozornosť na ťažiskovú oblasť praktického odhaľovania trestnej činnosti v kontexte zabezpečenia hodnoverných dôkazov získaných zákonným spôsobom v systéme celého trestného dokazovania. Z tohto pohľadu je nesmierne dôležité nájsť primeranú mieru a hranicu prípustnosti zásahov do ľudských práv a slobôd jednotlivcov v kontexte súladu aktuálnej a efektívnej právnej úpravy s ústavnými princípmi a tradíciami demokratickej spoločnosti.

Dozaista možno konštatovať, že štátna moc má jednoznačný a prioritný záujem na objasnení všetkých prvkov najzávažnejších foriem trestnej činnosti, zistení a usvedčení páchatel'ov takýchto foriem trestnej činnosti a ich následnom zákonnom a najmä spravodlivom potrestaní.

Organizovaný zločin má však nepochybne dobre vyvinuté imunitné obranné mechanizmy, ktoré zabezpečujú, že sa veľmi ťažko odhaľuje dôkazmi z vonkajšieho prostredia.¹ Samotné štruktúry organizovaného zločinu sú mnohokrát detailne organizačne prepracované, disponujú kvalitnými a aktuálnymi informáciami z prostredia bezpečnostných zložiek štátu, majú rozsiahle konexie na politické kruhy, silné finančné zázemie, poznajú metodiku a techniku práce špecializovaných zložiek polície, majú patričné technické vybavenie, či značné kontakty v zahraničí.

V takomto prípade prichádza do úvahy alternatíva získania konkrétnych informácií priamo z vnútra organizovaného zločinu formou presvedčenia niekoho z interného prostredia organizovaného zločinu (a teda páchatel'a), ktorý by fungovanie predmetnej zločineckej štruktúry popísal a výraznou mierou tak participoval na jej rozložení a odhalení, výmenou za isté zvýhodnenie vo forme nižšieho trestu, prípadne trestnoprávnej imunity.

Takýto postup možno za istých zákonom vymedzených okolností a splnenia podmienok využiť pomocou inštitútu spolupracujúceho obvineného, ktorým orgány činné v trestnom konaní vyplňajú dôkaznú núdzu, v ktorej sa v prípadoch riešenia rozsiahlej organizovanej kriminality nachádzajú, nakoľko dostupnými dôkaznými prostriedkami to možné nebolo. Podstatou tohto inštitútu

¹ Porovnaj LIPŠIC, D. [online]. Bratislava, 2010: Polícia musí mať aj v boji proti korupcii rozviazané ruky, [cit. 2012-11-10]. Dostupné z [www: <http://www.pluska.sk/slovensko/krimi/lipic-policia-musi-mat-aj-boji-proti-korupcii-rozviazane-ruky.html>](http://www.pluska.sk/slovensko/krimi/lipic-policia-musi-mat-aj-boji-proti-korupcii-rozviazane-ruky.html).

je podľa odbornej literatúry istá formálna dohoda medzi páchatel'om trestného činu a štátom, podľa ktorej za poskytnutie dôkazne relevantných informácií, ktorými dôjde k usvedčeniu iných spolupáchateľov a tak k uľahčeniu dôkaznej pozície obžaloby, je spolupracujúcemu páchatel'ovi poskytnutá výhoda beztrestnosti, resp. iná výhoda, na ktorú by inak nemal zákonný ani právny nárok.

1. ZÁSADY OFICIALITY, LEGALITY A OPORTUNITY

I keď inštitút spolupracujúceho obvineného možno považovať za kľúčový inštitút pri odhaľovaní závažných foriem organizovanej kriminality, názory na jeho aplikáciu a využitie sa zo strany odbornej i laickej verejnosti v zásade rôznia. Na jednej strane možno takýto postup chápať ako riešenie nedostatočného zabezpečenia dôkaznej situácie zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ktoré sú v istej dôkaznej núdzi na to, aby páchatel'a organizovanej trestnej činnosti usvedčili spoluprácou s iným páchatel'om trestnej činnosti, na strane druhej takýmto postupom dochádza k výraznému potlačeniu zásady legality a oficiality, a teda nosných zásad začatia trestného konania, na ktorých je dlhoročne postavený celý náš kontinentálny trestný proces.

Obžalovacia politika v rámci nášho kontinentálneho právneho systému bola celé desaťročia založená na zásade legality a oficiality. Zástancovia zásady legality dlhoročne úspešne argumentovali rovnosťou pred zákonom, ktorá bola základným predpokladom na dosiahnutie komplexnej generálnej prevencie. Naopak, zástancovia zásady oportunity trestného procesu sa odvolávali na skutočnosť, že prísne dodržiavanie zásady legality ohrozuje normatívnu vyváženosť trestného práva ako celku tým, že každé isté porušenie práva má byť trestané bez ohľadu na konkrétny verejný záujem. Niektorí právni teoretici za hlavný dôvod prijatia istého formálne obmedzeného princípu oportunity považujú nutnosť abstrahovať od nežiaducich účinkov príliš prísnej aplikácie zásady legality, ktorá môže v konečnom dôsledku a za istých okolností viesť až k nespravodlivosti.

Zásada oficiality v trestnom konaní je jednoznačným a cieleným prejavom štátoprávnej myšlienky a idey, že len a výhradne štát má monopol trestného stíhania. Zmysel tejto zásady spočíva v tom, aby nezostali trestné činy nepotrestané a aby boli dodržané jednotné a zákonom predpísané pravidlá pri ich stíhaní.² Táto zásada teda znamená, že orgány činné v trestnom konaní a súdy vykonávajú v trestnom konaní jednotlivé úkony trestného konania z vlastnej iniciatívy, vedú trestné stíhanie zákonným spôsobom z úradnej povinnosti. Zo zásady oficiality existuje viacero zákonných výnimiek, ktoré pripúšťa Trestný poriadok.

² KRATOCHVÍL, V. – MUSIL, J. – ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva : trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. BECK, 2003. 1079 s. ISBN 80-7179-678-6.

V otázke začatia trestného konania je dôsledkom zásady oficiality zásada legality, podľa ktorej je prokurátor povinný stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel. Zo zásady legality vyplýva pre prokurátora povinnosť zabezpečiť v rámci dozoru nad dodržiavaním zákonnosti to, aby predsúdne konanie, ktoré predchádza podaniu obžaloby, bolo vykonané v súlade s Trestným poriadkom tak, aby mohol byť splnený účel tohto zákona.³ Možno teda povedať, že prokurátor, ktorý v trestnom konaní zastupuje štát a chráni jeho záujmy, zodpovedá za zákonnosť priebehu prípravného konania. Význam tejto zásady spočíva vo výlučnom práve prokurátora rozhodnúť o tom, či bude osoba stíhaná a v prípade, ak prokurátor po prípravnom konaní zistí, že obvinený spáchal trestný čin, či podá obžalobu, alebo nie.

Zásada oportunity priamo nadväzuje na zásadu legality, pričom je s ňou v priamom protiklade. Táto zásada poskytuje prokurátorovi právo rozhodnúť sa na základe vlastného uváženia, že zo závažných dôvodov, ktoré sú zákonom vymedzené, nebude určitú osobu trestne stíhať a to i napriek tomu, že všeobecné podmienky trestného stíhania sú splnené. Podstatou tejto zásady je úvaha, či poskytnúť prokurátorovi priestor, aby v záujme rýchleho a efektívneho postihu i výchovného pôsobenia dal páchatelovi, ktorý sa priznáva k spáchaniu skutku a je ochotný plne spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní na prípadnom odhalení spolupáchateľov, či objasnení spáchaného skutku, určitú „odmenu“ za to, že napomohol pri vyriešení trestnej veci.⁴

2. KORUNNÝ SVEDOK A SPOLUPRACUJÚCI OBVINENÝ

Mimoriadna závažnosť následkov všetkých foriem organizovaného zločinu výraznou mierou prispela k myšlienke efektívneho boja s touto formou kriminality v podobe vytvorenia právnych úprav tzv. „korunných svedkov“ a to priamo v trestnoprocesných predpisoch jednotlivých vyspelých štátoch sveta. Principiálnym motívom zavedenia tohto inštitútu bola prirodzene dôkazná núdza, ktorá bola zaužívanými dôkaznými prostriedkami len ťažko prekonateľná.

V európskom kontinentálnom práve je možné používanie tohto inštitútu pozorovať od začiatku sedemdesiatych rokov minulého storočia, a to v súvislosti s bojom proti terorizmu a organizovanej kriminalite, kde sa spočiatku uplatňoval skôr extenzívnym výkladom niektorých starších právnych inštitútov, napr. účinnej ľútosti.⁵

³ MINÁRIK, Š. et al. *Trestný poriadok – Stručný komentár*. Bratislava : IURA EDITION, 2006. s. 31.

⁴ IVOR, J. et al. *Trestné právo procesné*. Bratislava : IURA EDITION, 2006. s. 72.

⁵ POLÁK, P. *Svedok v trestnom konaní*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011. 296 s. ISBN 978-80-89447-49-7.

Samotnú existenciu inštitútu korunného svedka predpokladajú aj viaceré právne akty Európskej únie (ďalej len „EÚ“), napr. Rezolúcia Rady EÚ č. 4970/11 (01) z 20.12.1996 o jednotlivcoch, ktorí spolupracujú v súdnom konaní v boji proti medzinárodne organizovanému zločinu. Táto rezolúcia vyzýva všetky členské štáty k prijatiu vhodných opatrení k ochrane všetkých osôb, ktoré spolupracujú s orgánmi činnými v trestnom konaní pri odhaľovaní a vyšetrovaní obzvlášť závažnej trestnej činnosti súvisiacej s trestnou činnosťou zločineckých organizácií.⁶ Jednotlivcom, ktorí „odpadnú“ od organizovanej zločineckej skupiny alebo inej zločineckej skupiny a ktorí učinia všetko čo môžu k tomu, aby predišli ďalšiemu páchaniu zločineckej činnosti alebo poskytnú polícii a súdnym orgánom pri zhromažďovaní dôkazov rozhodujúcich pre rekonštrukciu skutkového deja, odhalenie a identifikáciu páchatel'ov takejto trestnej činnosti, náležitú pomoc, by mali byť poskytnuté výhody pri ukladaní trestov a spôsobu ich výkonu, ako i vhodné opatrenia, ktoré by boli poskytnuté na ochranu ich rodinných príslušníkov a blízkym osobám.

Rovnako Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu (prijatý v New Yorku dňa 15.11.2000) vyzýva jednotlivé štáty, aby podporovali osoby, ktoré sa podieľajú na spáchaní závažnej trestnej činnosti a sú o tom ochotné poskytnúť významné informácie. Podľa čl. 18 tohto Dohovoru majú štáty vo vhodných prípadoch zvážiť zakotvenie možnosti zníženia trestu u obžalovaného, ktorý poskytne podstatnú spoluprácu pri vyšetrovaní alebo stíhaní trestného činu upraveného týmto Dohovorom.⁷

Slovenská právna úprava vymedzuje len inštitút spolupracujúceho obvineného, ktorý v sebe za istých okolností zahŕňa aj možnosť absolútnej beztrestnosti. Pojem „korunný svedok“ ani iný obdobný ekvivalent slovenská právna úprava nijakou formou nevymedzuje. V tejto súvislosti možno zdôrazniť, že česká právna teória istou formou pojmovo rozlišuje medzi inštitútmi spolupracujúceho obvineného a korunným svedkom⁸, najmä z pohľadu poskytnutých výhod spolupracujúcej osobe v kontexte jej prípadnej beztrestnosti.

⁶ CHMELÍK, J. Úvahy o agentu provokaterovi a korunním svědkovi. In *Karlovarská právní revue*, 2005, roč. 1, č. 2, s. 3-11.

⁷ NETT, A. Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy. In *Dny práva 2010 : sborník*. Brno : Masarykova univerzita, 2010, s. 115-127.

⁸ Návrhom zákona o protikorupčních opatřeních bolo v máji 2010 Poslaneckou snemovňou ČR schválené spresnenie inštitútu spolupracujúceho obvineného, zavedený inštitút tzv. „korunného svedka“ a „protikorupčného agenta“. Inštitút korunného svedka mal zaručiť istú beztrestnosť toho, kto sa podieľal na trestných aktivitách organizovaného zločinu a to výmenou za svedeckú výpoveď, ktorá by viedla k usvedčeniu jeho komplicov. Korunný svedok mal prestať pokračovať v trestnej činnosti, vydať prospech, ktorý touto činnosťou získal a poškodeným nahradiť spôsobenú škodu. Aplikácia inštitútu počítala pri všetkých zločinoch s hornou hranicou trestnej sadzby aspoň 8 rokov, ako i pri konkrétnych trestných činoch s vysokým korupčným potenciálom. Dňa 23.06.2010 bola táto novela zamietnutá Senátom ČR.

2.1 Inštitút spolupracujúceho obvineného v legislatívnej úprave ČR

Novelou českého trestného poriadku (ďalej len „TŘ“) bol zákonom č. 41/2009 Sb. v súvislosti s prijatím nového trestného zákonníku (ďalej len „TrZ“), účinného od 01.01.2010 do legislatívnej podoby ustanovením § 178a TŘ zavedený nový inštitút spolupracujúceho obvineného, ktorý má napomôcť pri objasňovaní aktivít organizovaného zločinu tým, že sa osoba, ktorá priamo participovala na organizovanom zločine rozhodne spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní za účelom objasnenia zločinu, ktorý bol spáchaný členmi takejto skupiny, v spojení s ňou alebo v jej prospech, alebo ktoré môžu zabrániť dokonaniu takéhoto zločinu.

Za spolupracujúceho obvineného môže štátny zástupca v konaní o zločine označiť za splnenia zákonom stanovených podmienok takého obvineného, ktorý oznámi také skutočnosti, ktoré sú spôsobilé významne prispieť k objasneniu zločinu, zaviazá sa o týchto podať tak v prípravnom, ako i v súdnom konaní úplnú pravdu, k činu pre ktorý je stíhaný sa prizná a nie sú dôvodné pochybnosti že tak neurobil slobodne, vážne a určito a prirodzene prehlási, že súhlasí s tým, aby bol označený ako spolupracujúci obvinený.

Pred tým, ako štátny zástupca obvineného označí ako spolupracujúceho, tento vypočuje najmä k obsahu oznámenia a jeho priznaniu a rovnako k tomu, či si je svojho postupu plne vedomý. Obvinený poskytne štátnemu zástupcovi isté informácie, k trestnému činu sa prizná a očakáva istú protihodnotu. Zásadnou otázkou je však posúdenie prínosu výpovede takéhoto obvineného, ktorý sa môže priznať ku skutočnostiam, ktoré nebudú postačovať k získaniu tohto statusu a v konečnom dôsledku mu ako také môžu uškodiť, nakoľko žiadna zákonná dikcia nemôže takémuto obvinenému zaručiť absolútne záruky, že príslub výhod bude bezpodmienečne dodržaný.

Pokiaľ ide o hmotnoprávnu právnú úpravu spolupracujúceho obvineného, túto možno postrehnúť najmä v § 39 TrZ, § 41 písm. m) TrZ ako i v § 58 ods. 4 TrZ.

V zmysle § 39 TrZ pri stanovení druhu trestu a jeho výmery prihliadne súd k povahe a závažnosti spáchaného trestného činu, ako i k osobným, rodinným, majetkovým a iným pomerom páchatel'a a k jeho doterajšiemu spôsobu života ako i k možnosti jeho nápravy. Rovnako prihliadne ku správaniu páchatel'a po čine, najmä jeho snahe nahradiť škodu alebo odstrániť iné škodlivé následky činu, a pokiaľ bol takýto páchatel' označený ako spolupracujúci obvinený, taktiež k tomu, akým významným spôsobom prispel k objasneniu zločinu spáchaného členmi organizovanej skupiny, v spojení s organizovanou skupinou alebo v prospech organizovanej zločineckej skupiny, pričom prihliadne rovnako k účinkom a dôsledkom, ktoré je možné od trestu pre budúci život páchatel'a očakávať.

Pokiaľ ide o uplatnenie poľahčujúcej okolnosti, § 41 písm. m) TrZ ustanovuje, že súd ako k poľahčujúcej okolnosti prihliadne najmä k tomu, že páchatel' prispel najmä ako spolupracujúci obvinený

k objasňovaniu trestnej činnosti spáchanej členmi organizovanej skupiny, v spojení s organizovanou skupinou alebo v prospech organizovanej zločineckej skupiny.

Podľa § 58 ods. 4 TrZ, súd zníži trest odňatia slobody pod dolnú hranicu trestnej sadzby tiež páchateľovi označenému ako spolupracujúci obvinený, pokiaľ sú splnené podmienky ustanovené v § 178a ods. 1 TR, pričom vezme do úvahy povahu trestného činu uvedeného v jeho priznaní v porovnaní so zločinom spáchaným členmi organizovanej skupiny, v spojení s organizovanou skupinou alebo v prospech organizovanej zločineckej skupiny, ku ktorého objasneniu prispel, ďalej význam takéhoto jeho konania, osobu páchateľa a okolnosti prípadu, najmä či a akým spôsobom sa podieľal na zločine, ku ktorého objasneniu sa zaviazal, a aké následky svojim konaním prípadne spôsobil.⁹

V neposlednom rade možno spomenúť právnu úpravu predmetného inštitútu v zákone č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochrane svědka.

I napriek všeobecne akceptovanom názore odbornej verejnosti, že inštitút spolupracujúceho obvineného zvýši efektivitu trestného konania a orgány činné v trestnom konaní získajú v rámci spolupráce s takýmito obvinenými dôkazy o závažnej trestnej činnosti, ktoré by inak nezískali, pri pohľade na legislatívne vymedzenie de lege lata možno vyabstrahovať niektoré zaujímavé aplikačné problémy, ktoré môžu mať zásadný vplyv na zákonnosť celého trestného dokazovania.

Pri prvom pohľade je zrejmé, že procesný inštitút spolupracujúceho obvineného má dôležitý hmotnoprávny dopad v otázke primeranosti trestu, kedy zákonodarca istou formou rezignuje na akýkoľvek princíp primeranosti trestu takéhoto obvineného.

Predmetný inštitút je možné aplikovať len u najzávažnejších foriem organizovanej kriminality, čo znamená akúkoľvek absenciu motivácie či prevýchovného efektu spolupracujúceho obvineného (páchateľa), ktorého častokrát jedinou snahou je kalkulácia so spravodlivosťou, nakoľko hlavným pilierom takéhoto „obchodu“ je len určitá formu úplatku obvinenému založená na princípe „niečo za niečo“.

Za úvahu stojí porovnanie aplikácie tohto inštitútu so zásadou „nemo tenetur“ a teda zásady, podľa ktorej nikto nemôže byť nútený obviňovať sám seba, čo v kontexte zákonnosti trestného dokazovania z pohľadu čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), analogicky predstavuje zákaz zhromažďovania dôkazov smerujúcich k usvedčeniu seba samého.

Pokiaľ ide o samotnú spoluprácu páchateľa s orgánmi činnými v trestnom konaní je nutné zdôrazniť, že aktuálna právna úprava nezaručuje páchateľovi trestného činu v okamihu, kedy ponúka

⁹ Porovnaj s PÚRY, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového TZ. In *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 1, s. 1-10.

a poskytuje spoluprácu, ani po celý čas po vlastnom priznaní, žiadnu záruku, že mu štátny orgán sľúbené výhody aj skutočne poskytne. Obvinený tak ani po výsluchu pred štátnym zástupcom, v zmysle ustanovenia § 178a ods. 1 TŘ, nemá isté postavenie spolupracujúceho obvineného a až do podania obžaloby je de facto ponechaný v absolútnej neistote. Je preto pre páchatel'a značným rizikom popísať vlastnú trestnú činnosť, k tejto sa následne priznať, bez toho, aby mal istotu dohodnutého plnenia zo strany štátu, čo v samej podstate popiera samotný účel inštitútu spolupracujúceho obvineného a výraznou mierou potenciálnych spolupracovníkov z radov organizovaného zločinu demotivuje. Rovnako treba poukázať na skutočnosť, že ak sa takýto páchatel' trestnej činnosti k tejto činnosti dobrovoľne prizná, môže výraznou mierou zhoršiť svoje procesné postavenie, pretože tieto informácie môžu byť proti nemu kedykoľvek zo strany štátu použité a to aj bez jeho vedomia.

Aplikačné problémy môžu nastať aj v samotnom procese spolupráce s takýmto obvineným. Ustanovenie § 178a ods. 2 TŘ taxatívne nevymedzuje žiadnu formu, v akej by sa mal tento páchatel' štátnemu zástupcovi zaviazat', že v prípravnom konaní, ako i v konaní pred súdom, podá úplnú a pravdivú výpoveď o skutočnostiach týkajúcich sa trestného činu. Taktiež nie je stanovená žiadna forma prehlásenia v zmysle § 178a ods. 1 písm. c) TŘ ohľadom súhlasu, aby bol označený ako spolupracujúci obvinený.

Praktické problémy sa môžu prejaviť aj v rozdielnom rozsahu a obsahu skutočností, ktoré takýto páchatel' v zmysle § 175a ods. 1 písm. a) TŘ uviedol v oznámení a v tom, čo následne vypovedal pred štátnym zástupcom. Mohla by takáto rozdielnosť poskytnutých informácií spôsobiť zánik oprávnenia tohto páchatel'a byť označený ako spolupracujúci obvinený s tým, že nedodrжал svoj záväzok podať pravdivú a úplnú výpoveď, keďže sa k tomu zaviazal už v okamžiku, kedy splnil základné zákonné podmienky predpokladané v ustanovení § 178a ods. 1 TŘ?¹⁰

V neposlednom rade je otázna i vierohodnosť samotnej výpovede takéhoto páchatel'a, ktorý môže zásadným spôsobom klamať a výraznou mierou zatajovať či bagatelizovať svoj vlastný podiel na trestnej činnosti v neprospech stíhaných osôb, proti ktorým vypovedá. Rovnako môže ísť o prípad pomsty, vybavovaní si účtov, či skrátka konkurenčného boja.¹¹ Preto je vždy nutné starostlivo zvážiť samotnú aplikáciu využitia tohto inštitútu, najmä v prípadoch, ak sa v praxi pre využitie tohto inštitútu rozhodnú viacerí páchatelia trestnej činnosti, pričom obsahová náplň ich samostatných priznaní sa vzájomne vylučuje, avšak títo zhodne prehlásia, že ich výpoveď je pravdivá a úplná, v zmysle ustanovenia § 178a ods. 1 TŘ.

¹⁰ Porovnaj NETT, A. Spolupracujúci obvinený prínosy a rizika nové právni úpravy. In *Dny práva 2010 : sborník*. Brno : MU, 2010, s. 125.

¹¹ KUCHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obvinený v českém trestním právu. In *Dny práva 2010 : sborník*. Brno : MU, 2010, s. 109.

2.2 Inštitút spolupracujúceho obvineného v legislatívnej úprave SR

Postup v prípade spolupracujúcej osoby bol do slovenského právneho poriadku zavedený a upravený už novelou č. 457/2003 Z. z., ktorá upravila dočasné odloženie vznesenia obvinenia, ako i prerušenie a zastavenie trestného stíhania. Snaha a ingerencia štátu pri riešení najzávažnejších foriem organizovanej trestnej činnosti však bola v slovenskej právnej úprave plne premietnutá až v rekodifikovanom Trestnom poriadku (ďalej len „TP“), a to v právnej úprave inštitútu spolupracujúceho obvineného, ktorý bol novými trestnoprávnymi kódexmi v roku 2005 výrazne posilnený inštitútom podmieneného zastavenia trestného stíhania spolupracujúceho obvineného.

Pri bližšom pohľade na právnu úpravu inštitútu spolupracujúceho obvineného je zrejmé, že táto v zásade ráta s dvoma fázami procesného postupu v prípade spolupracujúcej osoby, ktorá nebola obvinená zo spáchania trestného činu. Prvú fázu predstavuje dočasné odloženie vznesenia obvinenia (§ 205 TP) a druhú vznesenie obvinenia a prípadné prerušenie trestného stíhania (§ 228 ods. 3 TP), podmienené zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného (§ 218 ods. 1 TP), zastavenie trestného stíhania (§ 215 ods. 3 TP) alebo mimoriadne zníženie trestu (§ 39 ods. 2 písm. e) Trestného zákona).¹²

Ani jeden z uvedených postupov nie je možné aplikovať, ak ide o organizátora, návodcu alebo objednávateľa trestného činu, na objasňovaní ktorého sa podieľa.

Dočasné odloženie vznesenia obvinenia (§ 205 ods. 1 TP)

Jedná sa o inštitút prípravného konania, ktorý sa aplikuje v prípade spolupráce s podozrivou osobou ešte pred vznesením obvinenia. Tento inštitút sa v praxi aplikuje výhradne na nevyhnutnú dobu, ktorá je daná účelom konkrétnej spolupráce, a teda záujmu na objasnení zákonom vymedzených trestných činov, teda skutkových okolností, z ktorých je možné urobiť záver – že sa skutok stal, že má znaky trestného činu alebo umožní zistiť páchatel'a tohto trestného činu.

Dočasným odložením vznesenia obvinenia sa spolupracujúca osoba, ktorá je sama páchatel'om trestného činu, motivuje k tomu, aby podala pravdivú a úplnú výpoveď o uvedenej skupine, o jej členoch, trestnej činnosti a pod. Samotná výpoveď by mala byť spôsobilá rozhodujúcim spôsobom prispieť k objasneniu taxatívne zvolených trestných činov založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, teroristickej skupiny, korupcie alebo zločinu spáchaného uvedenými skupinami alebo k zisteniu ich páchatel'ov.¹³

¹² ŽILINKA, M. Spolupracujúca osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. In *Justičná revue*, 2007, roč. 59, č. 5, s. 622.

¹³ ČENTÉŠ, J. et al. *Trestný poriadok s komentárom*. Žilina : EUROKÓDEX, 2006. 695 s. ISBN 80-88931-48-7.

S účinnosťou od 01.09.2011 bol do tejto skupiny trestných činov doplnený aj trestný čin úkladnej vraždy a zároveň bolo jednoznačne ustanovené, že osobe, ktorá sa významnou mierou podieľa na objasnení niektorého z uvedených trestných činov alebo na zistení páchatel'a, je možno dočasne odložiť obvinenie jednak za taký (vyššie uvedený) trestný čin alebo aj pre iný (akýkoľvek) trestný čin, ako sú vyššie uvedené trestné činy. Pre aplikáciu tohto inštitútu však zároveň stále platí základná podmienka, že inak (bez využitia súčinnosti osoby) by objasnenie trestnej činnosti bolo podstatne sťažené.

Pri porovnaní s postupom podľa ustanovení § 215 ods. 3 TP (zastavenie trestného stíhania), § 218 ods. 1 TP (podmienečné zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného), resp. ustanovení § 228 ods. 3 TP (prerušenie trestného stíhania), pri postupe podľa § 205 ods. 1 TP (dočasnom odložení vznesenia obvinenia) sa činnosť orgánov činných v trestnom konaní prioritne nezameriava na usvedčenie páchatel'a, ktoré sa viaže k štádiu konania na súde.

V okamihu, keď dôjde k naplneniu účelu spolupráce a teda k objasneniu trestného činu, resp. k zisteniu jeho páchatel'a, pominú dôvody na dočasné odloženie vznesenia obvinenia, na základe čoho takto spolupracujúcej osobe, ktorá bola v procesnom postavení svedka, bude následne v zmysle ustanovenia § 205 ods. 3 TP podľa ustanovenia § 206 ods. 1 TP vznesené obvinenie.

Prerušenie trestného stíhania (§ 228 ods. 3 TP)

Jedná sa o inštitút prípravného konania, ako aj inštitút aplikovateľný v súdnom konaní. Trestné stíhanie je možné prerušiť vo vzťahu k trestnému činu, na objasnení ktorého sa spolupracujúci obvinený podieľal, alebo aj pre akýkoľvek iný trestný čin.

Takémuto postupu bude spravidla predchádzať rozhodnutie o vylúčení konania proti spolupracujúcemu obvinenému zo spoločného konania, na základe ktorého dôjde u obvineného k zmene jeho procesného postavenia z obvineného na svedka. Po prerušení trestného stíhania spolupracujúca osoba bude v ďalšom konaní vypočutá ako svedok.

Rovnako sa jedná o inštitút dočasného charakteru, ktorého aplikácia by mala trvať len prechodnú, relatívne krátku dobu, ktorá plne zodpovedá účelu spolupráce, ktorým je alternatívne objasnenie zákonom vymedzených trestných činov a zistení, alebo usvedčení ich páchatel'ov. Využitie tohto inštitútu by sa malo vzhľadom na konkrétny priebeh trestného konania a samotného dokazovania aplikovať najmä v prípadoch, keď so zreteľom na všetky okolnosti, je možné reálne očakávať právoplatné skončenie trestnej veci v dobe spravidla nepresahujúcej dva roky.¹⁴

¹⁴ ŽILINKA, M. Spolupracujúca osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. In *Justičná revue*, 2007, roč. 59, č. 5, s. 623-624.

Podmienečné zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného (§ 218 ods. 1 TP)

Ide o samostatný právny inštitút, s osobitne upravenými podmienkami a účelom jeho použitia, ktorý nemožno stotožňovať s inštitútom podmienečného zastavenia trestného stíhania podľa § 216 TP. Rozhodnúť o podmienečnom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného je oprávnený iba prokurátor.

Podstatou tohto inštitútu je dohoda medzi obvineným a štátom, na základe ktorej za poskytnutie dôkazne významných informácií¹⁵, výnimočne spôsobilých prispieť k objasneniu uvedených trestných činov a ich páchatel'ov, je spolupracujúcemu obvinenému poskytnutá výhoda v podobe nepokračovania v jeho trestnom stíhaní, na ktorú by inak nemal nárok. V uznesení o podmienečnom zastavení trestného stíhania sa určí obvinenému skúšobná doba (2-10 rokov). Dosiahnutie účelu spolupráce je plne viazané na dobrovoľnú spoluprácu obvineného s orgánmi činnými v trestnom konaní a súdom, čo sa prirodzene odrazí v procese rozhodovania o osvedčení sa obvineného.

V uznesení o podmienečnom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného musí byť okrem všeobecných náležitostí uvedený aj popis skutku, jeho právna kvalifikácia, skúšobná doba a podmienky stanovené prokurátorom.¹⁶

Pred vydaním uznesenia je nevyhnutné vykonať všetky neodkladné a neopakovateľné úkony, ako i všetky úkony potrebné na riadne podanie obžaloby pre prípad, ak by sa spolupracujúca osoba v skúšobnej lehote neosvedčila, čo inými slovami znamená, že by bola voči nej riadne podaná obžaloba. Prokurátor pred vydaním uznesenia musí vyriešiť otázku, či obvinený skutok naozaj spáchal a či je skutok trestným činom uvedeným v § 218 TP. Vydaním rozhodnutia tak istým spôsobom rozhoduje aj o vine obvineného.

Tento inštitút je inštitútom prípravného ako i súdneho konania a rovnako ako pri prerušení trestného stíhania, mu bude predchádzať rozhodnutie o vylúčení konania proti spolupracujúcemu obvinenému zo spoločného konania, čím sa u obvineného zmení procesné postavenie z obvineného na svedka.¹⁷

¹⁵ Významnou mierou – vyžaduje sa vyššia kvalita informácií poskytnutých obvineným, ktoré bezprostredne a priamo smerujú a prispievajú k objasneniu taxatívne vymenovaných trestných činov a zisteniu alebo usvedčeniu ich páchatel'ov. Záujem spoločnosti na objasnení takých trestných činov musí prevyšovať nad záujmom na trestnom stíhaní obvineného.

¹⁶ Ako podmienky nemožno uložiť zákaz činnosti, resp. zákaz pobytu, čo by inými slovami znamenalo skryté ukladanie trestov, čo je neprípustné.

¹⁷ ŽILINKA, M. Spolupracujúca osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. In *Justičná revue*, 2007, roč. 59, č. 5, s. 624.

Zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného (§ 215 ods. 3 TP)

Jedná sa o fakultatívne meritórne rozhodnutie prokurátora v prípade, ak už došlo k naplneniu účelu spolupráce a záujem spoločnosti na objasnení trestného činu prevyšuje záujem na trestnom stíhaní spolupracujúceho obvineného. Pri tomto postupe už nie je potrebná ďalšia spolupráca orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu s obvineným, a preto nie je účelné a ani potrebné vydanie dočasného rozhodnutia v zmysle ustanovenia § 228 ods. 3 TP alebo § 218 ods. 1 TP. V praxi by takéto rozhodnutie nadväzovalo na uznesenie o pokračovaní v trestnom stíhaní, prerušenom podľa § 228 ods. 3 TP, aj keď takýto postup nie je podmienkou. S účinnosťou od 01.09.2011 je v tomto ustanovení výslovne uvedené, že trestné stíhanie spolupracujúceho obvineného je možné zastaviť nielen za trestný čin, k objasneniu ktorého prispel, ale aj za akýkoľvek iný trestný čin.

Mimoriadne zníženie trestu (§ 39 ods. 2 písm. e) Trestného zákona)

Tento postup je možný v zmysle ustanovenia § 39 ods. 2 písm. e) Trestného zákona (ďalej len „TZ“) a prichádza do úvahy v prípadoch, ak u spolupracujúceho obvineného nedošlo k zastaveniu jeho trestného stíhania, podmienenému zastaveniu trestného stíhania a následnému rozhodnutiu o jeho osvedčení a prokurátor sa po zvážení všetkých rozhodujúcich okolností rozhodne na takúto osobu podať obžalobu. V tejto súvislosti je nutné zdôrazniť, že použitie tohto ustanovenia predpokladá skutočnosť, že obvinený sa zvlášť výraznou mierou podieľal na objasnení konkrétne vymedzených trestných činov, alebo zistení či usvedčení ich páchatel'ov. Aplikácia tejto legislatívnej úpravy oproti podmienkam na uplatnenie procesných postupov a rozhodnutí pri spolupracujúcom obvinenom, predpokladá a požaduje vyššiu kvalitu a kvantitu páchatel'om poskytnutých informácií a dôkazov, pričom jeho aplikácia bude možná výhradne pri obzvlášť závažnom zločine (nie pri zločine spáchanom organizovanou, zločineckou, resp. teroristickou skupinou).¹⁸

Z pohľadu legislatívneho vymedzenia de lege lata možno poukázať na isté aplikačné problémy, ovplyvňujúce zákonnosť dokazovania.

Pri dočasnom odložení vznesenia obvinenia podľa § 205 ods. 1 TP, ktoré má dočasný charakter, vyvstáva otázka, prečo by mala osoba, ktorej aj tak hrozí obvinenie a následné trestné stíhanie, spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní, ak by sa vzneseniu obvinenia aj tak nijakým spôsobom nevyhla, nanajvýš potom, čo týmto pomôže objasniť trestný čin alebo zistiť jeho páchatel'a. V tomto prípade jednoznačne absentuje akýkoľvek prvok motivácie páchatel'a, ktorý by tohto viedol k spolupráci s orgánmi činnými v trestnom konaní.

¹⁸ Bližšie pozri ŽILINKA, M. Spolupracujúca osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. In *Justičná revue*, 2007, roč. 59, č. 5, s. 625.

Pokiaľ ide o právnu úpravu podmieneného zastavenia trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 218 ods. 1 TP, za istý nedostatok možno v aplikačnej praxi považovať nemožnosť osvedčenia spolupracujúceho obvineného pred uplynutím skúšobnej doby, a to i napriek skutočnosti, že došlo k plnému naplneniu účelu spolupráce s orgánmi činnými v trestnom konaní (napr. právoplatnému odsúdeniu páchatel'a).

Rovnako možno v tomto kontexte upriamiť pozornosť na isté pochybnosti, týkajúce sa definovania záujmu spoločnosti na objasnení predmetných trestných činov, ktorý musí prevyšovať nad záujmom na trestnom stíhaní obvineného. Uvedený „záujem spoločnosti“ je koncipovaný príliš obširne a môže vzbudzovať v aplikačnej praxi pochybnosti. Podľa dôvodovej správy k uvedenému ustanoveniu má prokurátor zväžiť najmä „pomer medzi závažnosťou trestného činu a záujmom štátu na stíhaní páchatel'a a rovnako posúdiť a vyhodnotiť osobu obvineného, okolnosti prípadu, ako i podielu obvineného na spáchanom trestnom čine a na jeho následkoch“.¹⁹ Uprednostnenie zásady oportunity pred zásadou oficiality a legality, o ktorom by rozhodol výhradne prokurátor, by za každých okolností nemuselo viesť k spravodlivému ukončeniu trestného konania a k rozhodnutiu.

Rovnako za povšimnutie stojí skutočnosť, že zákonodarca v tejto súvislosti legislatívne nezakotvil záujem poškodeného, ktorému bola trestným činom spôsobená ujma či škoda, zatiaľ čo pri iných aplikáciách zásady oportunity, pri rozhodovaní o menej závažných trestných činoch (napr. zmierom podľa § 220 TP), takúto povinnosť obvinenému taxatívne uložil.

Porovnaním inštitútov zastavenia trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 215 ods. 3 TP a podmieneného zastavenia trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 218 ods. 1 TP, postrehneme takmer identickú dikciu, ktorá sa odlišuje len v slove „zastaviť“, resp. „podmienečne zastaviť“, čo môže evokovať dojem nejednoznačnosti použitia týchto inštitútov v aplikačnej praxi. Právna teória zdôvodňuje predmetné normatívne vymedzenie tým, že využitie jedného, či druhého inštitútu, bude plne závisieť od správania sa samotného spolupracujúceho obvineného a na istom stupni jeho vlastnej aktivity, pri odhaľovaní závažných okolností súvisiacich so spáchaním organizovanej kriminality počas celého trestného konania. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že podmienky aplikácie oboch uvedených ustanovení sú rovnaké, a preto nie je vhodné pri týchto rozlišovať „kvalitu“ aktivity spolupracujúcej osoby, skôr v tomto smere zaváži podstatná okolnosť, v ktorom štádiu trestného konania dochádza k spolupráci s obvineným a teda faktom, či je ešte ďalšia spolupráca s takýmto obvineným potrebná a žiaduca.²⁰

¹⁹ Bližšie pozri DESET, M. K právnej úprave korunného svedka. In *Justičná revue*, 2009, roč. 61, č. 11, s. 1195.

²⁰ Tiež KLÁTIK, J. Podmienečné zastavenie trestného stíhania – alternatívny spôsob riešenia trestnej veci. In *Justičná revue*, 2007, roč. 59, č. 1, s. 31-39.

3. ZÁKONNOSŤ DOKAZOVANIA V TRESTNOM KONANÍ

Úlohou dokazovania v trestnom konaní je poznanie všetkých podstatných a relevantných skutočností, ktoré sú dôležité pre ďalší postup trestného konania a v konečnej fáze aj pre samotné a meritórne rozhodnutie tohto konania. Význam dokazovania spočíva v tom, že ide v zásade o jediný možný spôsob, ktorým si orgán činný v trestnom konaní a súd môže a musí obstarat' skutkový podklad pre ďalšie konanie a pre svoje rozhodnutie.

Samotný význam dokazovania veľmi úzko súvisí s účelom Trestného poriadku, ktorého cieľom je náležite zistiť skutkový stav veci v zhode so skutočnosťou, čo je základným predpokladom celého trestného konania, t. j. objasniť trestný čin a jeho páchatel'a a následne mu uložiť spravodlivý trest. Vzhľadom na základné zásady trestného konania možno v procesnom zmysle za dokazovanie považovať takú činnosť, ktorej výsledkom je obstaranie dôkazu v zákonom predpísanej forme, za adekvátneho uplatnenia všetkých základných zásad dokazovania v trestnom konaní.²¹

Trestný poriadok jednotlivé dôkazy nijakým spôsobom nečlení a ani neustanovuje niektorým dôkazom väčšiu dôkaznú silu ako ostatným, pričom nepredpisuje akým dôkazným prostriedkom má byť tá ktorá relevantná skutočnosť v trestnom konaní dokázaná.²² Túto skutočnosť vylučuje aj ustanovenie § 2 TP a teda zásada zisťovania skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností, ktorá je jednou z najdôležitejších zásad dokazovania v celom trestnom konaní.

Možno tak dozaista konštatovať, že by nebolo správne považovať niektorý druh dôkazov (napr. dôkaz získaný z výsledku výpovede svedka – spolupracujúceho obvineného²³) všeobecne za lepší, hodnovernejší ako iné dôkazy a takýto dôkaz uprednostniť pred inými dôkazmi len preto, že spolupracujúci obvinený v procesnom postavení svedka má povinnosť vypovedať pravdu. Takýto postup orgánov činných v trestnom konaní by vo svojej podstate a dôsledkoch mohol viesť k zásadným nesprávnym skutkovým záverom, a tým pádom k nezákonnému rozhodnutiu v konkrétnej trestnej veci.²⁴

²¹ IVOR, J. et al. *Trestné právo procesné*. Bratislava : IURA EDITION, 2006. s. 418-422.

²² Výnimku predstavujú vyšetrenie duševného stavu obvineného (§ 142 ods. 1 TP, § 148 ods. 1 TP), prehliadka a pitva mŕtvol (§ 156 ods. 1 TP).

²³ Ak je v ďalšom texte uvedená formulácia „svedecká výpoveď spolupracujúceho obvineného či výsluch“ resp. obdobná formulácia, myslí sa tým dôkaz získaný z výsluchu osoby, ktorá spolupracuje s orgánmi činnými v trestnom konaní (ako spolupracujúci obvinený) v trestnej veci, v ktorej pomáha odhaľovať a usvedčovať páchatel'ov trestnej činnosti a pri takomto procesnom úkone má procesné postavenie svedka, nie obvineného.

²⁴ VIKTORYOVÁ, J. Využívanie výsledku výpovede korunného svedka v dokazovaní vo vyšetrovaní. In *Justičná revue*, 2004, roč. 56, č. 5, s. 605.

Dokazovanie sa vykonáva vo všetkých štádiách trestného konania a proces dokazovania možno najčastejšie rozčleniť na etapy – vyhľadávanie dôkazov (identifikácia člena organizovanej skupiny – spolupracujúceho obvineného), vykonávanie a procesné zadokumentovania dôkazov (výsluch spolupracujúceho obvineného v procesnom postavení svedka v trestnom konaní), preverka dôkazov (preverenie okolností vyplývajúcich z výsluchu takéhoto svedka) a hodnotenie dôkazov (prisúdenie hodnoty zákonnosti a prípustnosti).

Pri vykonávaní dôkazu výsluchom spolupracujúceho obvineného, musia orgány činné v trestnom konaní vychádzať zo zásad a zákonnosti dokazovania rovnako, ako pri iných dôkazoch. Každý procesný dôkaz sa získava z určitého prameňa, ktorým prirodzene môže byť aj výpoveď spolupracujúceho obvineného. I napriek tomu, že nositeľ tohto dôkazu – spolupracujúci obvinený, má na základe zákonných ustanovení isté špecifické postavenie vo svojich právach a povinnostiach, pokiaľ ide o obsah jeho výpovede v trestnej veci, v ktorej vypovedá v procesnom postavení svedka, predpokladá sa, že bude vypovedať pravdu. V súvislosti s výsluchom spolupracujúceho obvineného a zákonnosťou dokazovania takéhoto úkonu trestného konania však vyvstáva zásadná otázka a teda, ako je možné v tomto smere hodnotiť pravdu a čo to pravda vlastne je? Pravda je zhoda myšlienky so skutočnosťou, je súlad poznania s objektívnou realitou.

Nie je vylúčené, že ku skresleniu, nesprávnej a neúplnej interpretácii pravdy (konkrétnym svedkom vnímanej skutočnosti) môže dôjsť kedykoľvek, za akejkoľvek situácie, aj keď neúmyselne, na základe nepresného vnímania určitej konkrétnej skutočnosti svedkom. Vzhľadom na uvedené je nevyhnutné, aby orgány činné v trestnom konaní za každých okolností a bez výnimky preskúmavali a všetkými dosiahnuteľnými dôkazmi získanými zákonným spôsobom z dôkazných prostriedkov aj overovali špecifickú výpoveď spolupracujúceho obvineného v procesnom postavení svedka.²⁵

Ak má byť dôkaz získaný z výsluchu spolupracujúceho obvineného v procesnom postavení svedka, v ďalšom konaní využitý, musí byť dôkladne z hľadiska zákonnosti, vierohodnosti a najmä úplnosti jeho obsahu preverený a teda, či súvisí s danou trestnou vecou, či bude takýto dôkaz aj vykonateľný a dost' hodnoverný. Účelom preverky takéhoto dôkazu je zistiť kvalitu, pramene správ, spoľahlivosť a úplnosť informácie a najmä jeho vzťah k iným dôkazom.²⁶ Dôkazy sa preverujú najmä ich analýzou, porovnaním s inými získanými dôkazmi, ako i vykonávaním ďalších procesných úkonov. V zásade nie je vhodné, aby dôkaz vyplývajúci zo svedeckého výsluchu osoby

²⁵ Spracované podľa VIKTORYOVÁ, J. Využívanie výsledku výpovede korunného svedka v dokazovaní vo vyšetrovaní. In *Justičná revue*, 2004, roč. 56, č. 5, s. 605.

²⁶ BALÁŽ, P. – PALKOVIČ, J. *Dokazovanie v trestnom konaní : Teoretická a praktická časť*. Bratislava : TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS; VEDA, 2005. s. 46.

ktorá vystupuje ako spolupracujúci obvinený, bol jediným dôkazom v predmetnej trestnej veci, ktorý svedčí o vine obvineného.

Hodnotením dôkazov sa dôkazu získanému svedectvom spolupracujúceho obvineného prisudzuje určitá hodnota z hľadiska jeho zákonnosti (prípustnosti), závažnosti a hodnovernosti (pravdivosti). Cieľom hodnotenia dôkazu je určiť hodnotu a tým aj význam každého dôkazu jednotlivo, ako aj v ich súhrne, z čoho si orgán činný v trestnom konaní a súd môže vytvoriť záver o vyšetrovanom trestnom čine, o podmienkach a okolnostiach, za ktorých bol spáchaný, o osobe páchatel'a, ako i o motíve jeho konania. Dôkazy sa hodnotia na základe zásady voľného hodnotenia dôkazov.

Pri hodnotení uvedených kritérií dôkazu ide v podstate o posúdenie – či dôkaz získaný svedectvom spolupracujúceho obvineného je prípustný, či neodporuje zákonu a zásadám dokazovania, či sa takýto dôkaz týka konkrétnej dokazovanej skutočnosti, a ak áno, ako s ňou súvisí, aký je jeho dôkazný význam z hľadiska dosiahnutia cieľa dokazovania, či spolu s inými dôkazmi môže byť predpokladom pre prijatie zásadného meritórneho rozhodnutia, ako i to, či dôkaz, vzhľadom na jeho dôkaznú hodnotu, možno využiť pre podporu alebo získanie ďalších dôkazov v dokazovanej trestnej veci. Pri hodnotení dôkazov sa orgány činné v trestnom konaní a súd riadia svojim vnútorným presvedčením založeným na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo a v ich súhrne nezávisle od toho, či ich obstarali oni, alebo niektorá zo strán.²⁷

Treba však zdôrazniť, že aj keď orgán činný v trestnom konaní hodnotí výsledky dokazovania súvisiace so svedectvom spolupracujúceho obvineného, na základe zásady voľného hodnotenia dôkazov, na základe svojho vnútorného presvedčenia, neznamená to nijakou formou svojvôľu, ktorou nemožno nahradiť medzeru vo vykonaných dôkazoch, a to ani v prípade, ak bol takýto dôkaz získaný výpoveďou spolupracujúceho obvineného v procesnom postavení svedka zákonným spôsobom. Každý dôkaz podlieha rovnakým spôsobom voľnému hodnoteniu orgánov činných v trestnom konaní, ktorý bude na základe konkrétnych dôkazov rozhodovať.²⁸

Hodnotenie dôkazov zo strany orgánov činných v trestnom konaní znamená presne predpísaný postup, pri ktorom sa musí v prvom rade zisťovať jeho zákonnosť (či bol vykonaný postupom podľa Trestného poriadku²⁹). Ak bol takýto dôkaz vyhodnotený ako zákonný, nastupuje

²⁷ PROKEINOVÁ, M. *Dokazovanie a jednotlivé dôkazné prostriedky v trestnom procese (s praktickými príkladmi)*. Bratislava : PraF UK, 2009. s.25.

²⁸ Porovnaj VIKTORYOVÁ, J. Využívanie výsledku výpovede korunného svedka v dokazovaní vo vyšetrovaní. In *Justičná revue*, 2004, roč. 56, č. 5, s. 606.

²⁹ V tejto súvislosti je nutné zdôrazniť, že osobitú pozornosť treba venovať skutočnosti, že dôkaz možno získať nielen v súlade s Trestným poriadkom, ale aj v súlade s osobitným zákonom, kde sa uplatňujú rovnaké pravidlá dokazovania ako v trestnom konaní.

v poradí druhé kritérium, a to kritérium závažnosti, ktoré sa vzťahuje na predmet dokazovania. Posledným, avšak rovnako dôležitým je kritérium hodnovernosti alebo pravdivosti hodnoteného dôkazu. Len takýto postup hodnotenia dôkazov dáva predpoklad, že vyšetrovateľ dosiahne cieľ dokazovania vo vyšetrovaní a to náležité zistenie skutkového stavu veci.³⁰

Pod pojmom zákonnosť dôkazov a ich prameňov je nevyhnutné rozumieť ich vhodnosť z hľadiska prípustnosti ich prameňov, ako aj z hľadiska zákonnosti metód, prostriedkov a postupov použitých na získanie informácií tvoriacich ich obsah. Z výsluchu spolupracujúceho obvineného v procesnom postavení svedka, umožňuje prípustnosť dôkazov oddeliť informácie, majúce dôkazný význam od všeobecných informácií, ktoré takýto dôkazný význam nemajú a ktoré boli získané bez zachovania procesných pravidiel, alebo porušením základných zásad trestného konania. Taká informácia, ktorá bola získaná z výsluchu spolupracujúceho obvineného v procesnom postavení svedka, bez zachovania procesných pravidiel, alebo porušením týchto pravidiel pre vyhľadávanie a vykonávanie dôkazov, nemôže byť v trestnom konaní použitá ako zákonný dôkaz v procesnom dokazovaní.

Pod pojmom závažnosť dôkazov sa rozumie existencia spätosti obsahu dôkazu s predmetom dokazovania, ako aj s pomocnými faktami slúžiacimi na jeho stanovenie. Jedná sa o priamy vzťah medzi obsahom dôkazov a takými okolnosťami, ktoré tvoria predmet dokazovania, prípadne inými okolnosťami, ktoré majú podstatný význam pre správne posúdenie konkrétnej trestnej veci.

Kritérium hodnovernosti má v procese hodnotenia dôkazov význam pre závery v rozhodovaní o dokazovanej udalosti. Práve hodnotenie kritéria hodnovernosti závisí od vnútorného presvedčenia hodnotiaceho orgánu založeného na prísnom logickom úsudku.³¹

Pri dôkaze získanom z výsledku výpovede spolupracujúceho obvineného, ktorý v danej trestnej veci vypovedá v procesnom postavení svedka, je potrebné venovať pozornosť predovšetkým týmto základným zásadám a pravidlám dokazovania:

- dôkaz vyplývajúci z výpovede spolupracujúceho obvineného musí byť vyhľadaný a vykonaný výhradne v súlade so zákonom;
- spolupracujúcemu obvinenému musia byť garantované ľudské práva a slobody tak, ako sú zakotvené v ústave, jednotlivých trestných kódexoch, Dohovore a medzinárodných zmluvách a dohodách o ľudských právach a slobodách;

³⁰ VIKTORYOVÁ, J. – NESVADBA, A. *Teoretické základy dokazovania vo vyšetrovaní I. časť*. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : AKADEMIA PZ, 2000. s. 104.

³¹ IVOR, J. et al. *Trestné právo procesné*. Bratislava : IURA EDITION, 2006. s. 439-441.

- spolupracujúci obvinený v procesnom postavení svedka nemôže byť nijakým spôsobom k výpovedi donucovaný, akýkoľvek fyzický či psychický nátlak je absolútne zakázaný;
- hodnovernosť svedeckej výpovede spolupracujúceho obvineného sa nepreveruje mnohonásobným opakovaním jeho výpovedí, ale vysvetlením a odstránením akýchkoľvek nejasností, ktoré sa v týchto výpovediach vyskytujú;
- pri vykonávaní dôkazu prostredníctvom svedeckej výpovede spolupracujúceho obvineného musí byť rešpektovaná humánnosť trestného konania a úcta k základným ľudským právam a slobodám garantovaných ústavou a Dohovorom;
- dôkaz získaný svedeckou výpoveďou spolupracujúceho obvineného je nutné hodnotiť v súvislosti so všetkými vyšetrovacími verziami;
- závažnosť dôkazu získaného výpoveďou spolupracujúceho obvineného treba hodnotiť vo vzťahu k predmetu dokazovania;
- je nutné bezprostredne zhodnotiť vierohodnosť diametrálne sa rozchádzajúcich dôkazov, ktoré vyplynuli zo svedeckej výpovede spolupracujúceho obvineného;
- zákon neurčuje pravidlá na určenie dôkaznej sily jednotlivých dôkazov ani pri spolupracujúcom obvinenom;
- neexistencia záväzných pokynov o spôsobe hodnotenia dôkazov (zákaz nariaďovať závery, ku ktorým by mal orgán činný v trestnom konaní dospieť na základe vykonania dôkazov);
- treba podrobne zhodnotiť hodnovernosť dôkazu (motivácia spolupracujúceho obvineného vypovedať proti obvinenému), pri ktorom orgány činné v trestnom konaní musia zisťovať údaje potrebné na posúdenie hodnovernosti daného svedka;
- pozornosť treba zamerať na hodnotenie pravdivosti obsahu vykonaného dôkazu výpoveďou spolupracujúceho obvineného;
- nevyhnutné je zhodnotenie vierohodnosti spolupracujúceho obvineného, ktorý nevypovedá vždy rovnako v rovnakej konkrétnej situácii.³²

4. ZÁKONNOSŤ A SPRAVODLIVOSŤ PROCESU DOKAZOVANIA

Možno konštatovať, že teoretické vymedzenie pojmu prípustnosť dôkazov je širším pojmom, ako pojem zákonnosť dôkazov a to predovšetkým z dôvodu, že pojem prípustnosť dôkazov sám osebe zahŕňa nielen zákonnosť dôkazov ako takú, ale aj prípustnosť ich prameňov. Z tejto konštrukcie je zrejmé, že k prípustnosti dôkazu musia byť kumulatívne splnené podmienky prípustného prameňa dôkazu, resp. dôkazného prostriedku a zároveň zákonnosti dôkazu. Z tohto hľadiska je nutné zdôrazniť, že každý nezákonný dôkaz bude v zásade vždy dôkazom neprípustným, avšak nie každý neprípustný dôkaz musí byť zároveň aj dôkazom získaným nezákonným spôsobom. Zákonnosť teda znamená, že určitý dôkazný prostriedok je

³² Spracované podľa VIKTORYOVÁ, J. Využívanie výsledku výpovede korunného svedka v dokazovaní vo vyšetrovaní. In *Justičná revue*, 2004, roč. 56, č. 5, s. 606.

prípustný podľa zákona a bol získaný postupom orgánu vykonávajúceho dokazovanie, ktorý je plne v súlade s právnymi predpismi. Ak však neboli tieto predpisy o dokazovaní dodržané, následne nastupujú procesné dôsledky porušenia predpisov o dokazovaní a takto protiprávne získaný dôkaz je nezákonný.

Otázkou samotnej zákonnosti a spravodlivosti sa v jednom zo svojich rozhodnutí zaoberal aj Ústavný súd Českej republiky, ktorý v tomto smere konštatoval, že právo na spravodlivý proces je limitom práva na riadny zákonný proces v tom význame, že nie každá nezákonnosť sa rovná nespravodlivosti a neústavnosti, ale len taká, ktorý vedie za uvedených predpokladov k záveru o vine obvineného.

Taktiež sama zákonnosť limituje spravodlivosť procesu tým, že nezákonný proces jeho spravodlivosť prinajmenšom ohrozuje tak, že nemôže viesť k spravodlivému potrestaniu páchatel'a. Prípadné nezákonnosti nie je možné ospravedlniť účelovým konštatovaním, že celková spravodlivosť procesu bola síce zachovaná³³ a tým snád' garantovaný aj spravodlivý trest. Nezákonný proces nemôže prispieť k rozhodnutiu o oprávnenosti trestného obvinenia proti konkrétnej osobe, resp. nevie túto oprávnenosť náležite garantovať.³⁴

Podľa iného rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky, spravodlivý proces môže byť realizovaný len vo vnútri trestného konania, ktoré je vedené prísne v súlade so všetkými zákonnými požiadavkami. Rámcom spravodlivého procesu môže byť jedine proces vedený zákonným spôsobom, pričom zákonnosť možno schematicky vnímať ako formu trestného konania a spravodlivosť ako žiaducu kvalitu (obsah) trestného konania.

Pri závažnom zásahu do práva obvineného na vlastnú obhajobu a tým aj do princípov samotného spravodlivého procesu, je pre povinnosť každého zákonodarcu nutné hľadať možnosti minimalizácie takéhoto zásahu. Účelom trestného konania totiž nie je len spravodlivé potrestanie páchatel'a, „ale rovnako fair proces, ktorý je nevyhnutnou podmienkou existencie každého demokratického právneho štátu“.³⁵

Pokiaľ ide o vymedzenie zákonnosti dokazovania podľa ustanovení Trestného poriadku, tento už v prvej vete § 119 ods. 2 TP jednoznačne vymedzuje mantinely pre použitie dôkazného prostriedku tým, že tento musí byť použitý len podľa Trestného poriadku, vzhľadom na zákonnosť definovanú zásadou voľného hodnotenia dôkazov, alebo podľa osobitného zákona. Dôkaz tak musí byť predovšetkým získaný z dôkazných prostriedkov podľa Trestného poriadku alebo osobitného zákona a následne musí byť pre dané konanie použiteľný z hľadiska

³³ V tejto súvislosti porovnaj konštantnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej len „Súd“).

³⁴ Nález III. ÚS 623/2000 ze dne 27. 05. 2003.

³⁵ Nález II. ÚS 268/03 ze dne 03. 11. 2004.

náležitého objasnenia veci najmä vo vzťahu k prvkom uvedeným v ustanovení § 119 ods. 1 TP.³⁶

Pokiaľ ide o vymedzenie zákonnosti dokazovania v kontexte samotného Dohovoru, tento nijakým spôsobom neupravuje dokazovanie ako také, pričom sa len nepriamou formou dotýka niektorých jeho aspektov a úpravu dokazovania v trestných veciach ponecháva každému zmluvnému štátu samostatne, pričom osobitnú úpravu dokazovania štátom nijakou formou nepredpisuje.³⁷

I napriek uvedenému však štrasburská judikatúra ustanovila určité parametre, v rámci ktorých sa musí dokazovanie pohybovať a ktoré priamo korešpondujú s určitými osobitnými pravidlami vnútroštátneho dokazovania, ktoré sa môžu ukázať byť v rozpore s požiadavkou spravodlivosti procesu zaručeného čl. 6 Dohovoru. Čl. 6 Dohovoru nezakotvuje žiadne pravidlá o prípustnosti dôkazov alebo ich posudzovaní, pretože je to v prvom rade záležitosťou vnútroštátnej právnej úpravy a vnútroštátnych súdov. Kontrole zo strany Súdu podlieha hodnotenie dôkazov vnútroštátnymi súdmi iba do tej miery, či to nie je zjavne neprimerané alebo svojvoľné.³⁸ Súd neustále opakuje, že Dohovor „neupravuje prípustnosť dôkazov ako takú a túto otázku patrí upraviť predovšetkým vnútroštátnemu právu“.³⁹

V rovnakom duchu Súd uvádza, že „zásadne náleží vnútroštátnym súdom a osobitne súdu prvého stupňa, aby zhodnotil ním zhromaždené dôkazy a závažnosť (relevantnosť) dôkazov, ktoré žiada obvinený vykonať“. Na druhej strane však opakovane zdôrazňuje, že „musí skúmať, či konanie posudzované vcelku, vrátane spôsobu vykonania dôkazov v neprospech i v prospech obvineného, malo spravodlivý charakter, ktorý požaduje čl. 6 ods. 1 Dohovoru“.⁴⁰

Z tohto vyplýva, že posudzovať a upravovať prípustnosť dôkazov, hodnotiť závažnosť (relevantnosť) dôkazov pre rozhodnutie a hodnotenie pravdivosti dôkazov pri rozhodovaní, patrí zásadne vnútroštátnemu právu a vnútroštátnym súdom.

³⁶ Vo vzťahu k zákonnosti dokazovania je v tomto smere kľúčové poukázať na vzájomný vzťah Trestného poriadku a konkrétneho osobitého zákona napr. tým, že platí všeobecná a nedotknuteľná zásada, ktorú nie je možné vykladať extenzívne, ale len v kontexte s pomerom špeciality, čo inými slovami znamená, že Trestný poriadok je a vždy bude *lex specialis* napr. k zákonu o Policajnom zbore.

³⁷ REPÍK, B. *Ľudské práva v súdnom konaní*. Bratislava : MANZ, 1999. s. 235.

³⁸ PIROŠÍKOVÁ, M. *Komentár k vybraným článkom Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd*. Bratislava : EUROIURIS, 2007. s. 426.

³⁹ Rozhodnutie vo veci *Schenk v. Švajčiarsko* zo dňa 11. 07. 1988, séria A č. 140, s. 29, § 46.

⁴⁰ Rozhodnutie vo veci *Barberà a i. v. Španielsko* zo dňa 6. 12. 1988, séria A č. 146, s. 31, § 68.

5. PODNETY A ÚVAHY DE LEGE FERENDA

Netreba sa vyhýbať konštatovaniu, že zavedenie inštitútu spolupracujúceho obvineného je zrejším prejavom etablácie prvkov zásady oportunity do kontinentálneho právneho systému. Akékoľvek rozšírenie uplatňovania zásady oportunity na úkor zásady legality, má za následok značné posilnenie diskrečných právomocí prokurátora v prípravnom konaní, čo mu umožňuje vydávať také rozhodnutia, ktoré istou formou pripomínajú rozhodnutia súdu o vine a treste, a to i napriek ústavnej zásade ustanovenej v čl. 50 ods. 1 Ústavy SR, podľa ktorej len súd rozhoduje o vine a treste za trestné činy. Potlačenie zásady legality má za následok, že prokurátor nemusí, ale môže stíhať trestné činy a teda postupovať inak ako podaním obžaloby na súd, čo mu prirodzene umožňuje uplatniť voľnú úvahu pri rozhodovaní o spôsobe vybavenia trestnej veci, ktorá sa vo väčšine zákonných vymedzení opiera o posúdenie miery verejného záujmu na stíhaní konkrétneho trestného činu a potrestaní jeho páchatel'a.

Pri rozhodnutí o zastavení trestného stíhania je nutné si uvedomiť, že takéto rozhodnutie vytvára prekážku rozhodnutej veci, čo by mohlo mať za následok oslobodenie páchatel'a a nemožnosť jeho ďalšieho trestného stíhania a následného potrestania, preto nemôže byť voľná úvaha prokurátora bezbrehá, a tento musí dôsledne posúdiť všetky okolnosti prípadu. Pokiaľ ide o rozhodnutie prokurátora stíhať alebo nestíhať konkrétne trestné činy, treba zvážiť, do akej miery dokáže zákonným spôsobom uplatniť diskrečné oprávnenia a určiť mieru závažnosti konania páchatel'a pre spoločnosť. Ak zásada oportunity umožňuje prokurátorovi, že nemusí iniciovať trestné stíhanie a podať na obvineného obžalobu, je takýto proces z pohľadu poškodených a obvineného, proti ktorému spolupracujúci obvinený vypovedá, spravodlivý? Kde je hranica primeranosti medzi aplikáciou zásady oportunity na úkor potlačenia zásad legality a oficiality v prípade kontinentálneho právneho systému a kto túto hranicu kontroluje?

Odporúčanie Rady Európy o postavení prokuratúry v systéme trestného súdnictva⁴¹ uvádza, že „strany zainteresované na prípade, ak boli ako strany uznané, zvlášť poškodení, musia mať možnosť vzniesť námietky proti rozhodnutiu, ktoré vydala prokuratúra o nezačatí trestného stíhania“. Správa Benátskej komisie o európskych normách týkajúcich sa nezávislosti justičného systému⁴² uvádza, že „druhým, zákernejším a pravdepodobne častejším zneužívaním oprávnení prokurátora je prípad, kedy prokurátor nezačne stíhať, hoci by mal. Tento problém často súvisí s korupciou, ale môže nastať aj vtedy, ak sa štátna moc správa zločinným alebo korupčným spôsobom, alebo ak sa pre záujmy mocných vyvíja politický tlak. V zásade sa ťažšie čelí

⁴¹ Bod 34 odporúčania Rady Európy Rec(2000)19 o postavení prokuratúry v systéme trestného súdnictva (zo dňa 06.10.2000).

⁴² Bod 21 správy Benátskej komisie o európskych normách týkajúcich sa nezávislosti justičného systému (Benátky, 17.-18.12.2010).

nesprávne rozhodnutiu o nestíhaní, pretože ho nemožno tak ľahko podrobiť súdnej kontrole.⁴³

Za úvahu preto stojí zvážiť nielen rozsah diskrečných oprávnení prokurátora v prípravnom konaní, ale najmä otázku vhodnej a efektívnej kontroly takýchto oprávnení. V tejto súvislosti možno poukázať na systém kontroly diskrečných oprávnení prokurátora v Poľsku prostredníctvom tzv. subsidiárnej žaloby (žalobcom je poškodený), ktorej podstata spočíva v tom, že za istých okolností a pri splnení taxatívne stanovených zákonných vymedzení, má poškodený právo prevziať trestné stíhanie tam, kde prokurátor odmieta začať trestné stíhanie alebo pokračovať v už začatom trestnom stíhaní.

Inštitút spolupracujúceho obvineného možno prirodzene chápať ako podnetný nástroj, ktorý za splnenia istých zákonom vymedzených podmienok dodržania zákonnosti trestného dokazovania, dokáže vytvoriť základné predpoklady pre zvýšenie efektívnosti trestného konania u tých najzávažnejších foriem trestnej činnosti.

Z pohľadu legislatívnej úpravy *de lege ferenda* by za pozornosť stála precíznejšia právna úprava niektorých zákonných ustanovení trestných kódexov tak, aby v budúcnosti nevznikali aplikačné problémy a nejasnosti pri praktickom využívaní tohto inštitútu.

Pokiaľ ide o legislatívne vymedzenie inštitútu spolupracujúceho obvineného v českých právnych kódexoch, za úvahu stojí taxatívne stanovenie písomnej povahy oznámenia v zmysle § 178a ods. 1 písm. a) TŘ. Taktiež je vhodné legislatívne upraviť § 178a ods. 3 TŘ tak, aby bolo zrejmé, na ktorú právnu skutočnosť sa bude viazať povinnosť štátneho zástupcu informovať páchateľa trestnej činnosti, že je považovaný za spolupracujúceho obvineného, nakoľko vymedzenie takejto právnej skutočnosti v doterajšej právnej úprave absentuje. V neposlednom rade je dôvodné odstrániť neistotu potenciálneho spolupracujúceho obvineného v tom, či tento splnil podmienky na to, aby bol spolupracujúci obvinený, a to v konkrétne predvídateľnom termíne, najneskôr do skončenia prípravného konania.

V kontexte slovenskej legislatívnej úpravy inštitútu spolupracujúceho obvineného možno navrhnúť zásadnú zmenu dôsledkov vymedzenia inštitútu dočasného odloženia vznesenia obvinenia podľa § 205 ods. 1 TP, z pohľadu motivácie pre páchateľov trestnej činnosti. V prípade, ak by bol účel spolupráce s takýmto páchateľom dosiahnutý už v tomto štádiu trestného konania, istou motivačnou alternatívou pre spolupracujúcich obvinených, sa v tomto smere javí možnosť trestné obvinenie nevzniesť vôbec, resp. takéto obvinenie podmienne (nie dočasne) odložiť. Od tejto garancie totiž bezprostredne závisí aj motivácia páchateľa na ďalšej dobrovoľnej spolupráci. Pri podmienneom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného v zmysle § 218 ods. 1 TP, by zákonná úprava mala

⁴³ Bližšie pozri ŠRAMEL, B. Prostriedky kontroly diskrečných oprávnení prokurátora v trestnom konaní. In *Justičná revue*, 2012, roč. 64, č. 5, s. 691.

poskytnúť možnosť osvedčenia obvineného pred uplynutím skúšobnej doby v prípade, ak došlo k naplneniu účelu spolupráce s orgánmi činnými v trestnom konaní. V neposlednom rade treba spresniť pojmy „záujem spoločnosti“ a „miera závažnosti pre spoločnosť“, ktoré sú v súčasnej podobe koncipované príliš všeobecne.

So zákonnosťou dokazovania aplikáciou inštitútu spolupracujúceho obvineného vyvstáva celý rad praktických otázok a pochybností. Tou najzávažnejšou je bezpochyby vierohodnosť spolupracujúceho obvineného, ktorý sám participoval na páchaní trestnej činnosti a ktorý výmenou za „istú formu beztrestnosti“ usvedčuje svojich spolupáchateľov. Je preto na mieste sa pýtať, či takýto obvinený nebude svojou dobrovoľnou spoluprácou s orgánmi činnými v trestnom konaní len účelovo zakrývať vlastnú trestnú činnosť a s akou pravdepodobnosťou bude takýto obvinený vypovedať pravdivo a nič nezamlčí? Rovnako je otázne, či dôkaz získaný výpoveďou spolupracujúceho obvineného môže byť zároveň jediným usvedčujúcim dôkazom svedčiacim o vine obvineného a či je ako taký použiteľný aj v trestnom konaní. Dozaista možno povedať, že bez ďalších podporných dôkazov proti obvinenému, ktorými orgány činné v trestnom konaní hodnoverne preveria výpoveď spolupracujúceho obvineného, by takýto postup v istej miere spochybňoval nielen zákonnosť ale i spravodlivosť celého trestného konania.

Je spravodlivé potrestanie dvoch nezávisle na sebe konajúcich páchatel'ov identickej trestnej činnosti, ak jeden z nich je členom organizovanej skupiny a je mu priznaný štatút spolupracujúceho obvineného, ktorý svedčí proti ostatným spolupáchateľom, zatiaľ čo druhý páchatel' orgánom činným v trestnom konaní nemá čo poskytnúť? V zásade by sa mala na člena organizovanej skupiny aplikovať vyššia trestná sadzba než na samostatne konajúceho páchatel'a, ktorý však nie je dostatočným partnerom pre „obchod so spravodlivosťou“ a nemá nič zaujímavé štátnym orgánom ponúknuť.

Záverom možno zhrnúť, že dokazovanie aplikáciou inštitútu spolupracujúceho obvineného nie je v demokratických právnych systémoch ničím výnimočným. Problematickou sa javí skôr miera proporcionality využívania zásady oportunity pri takomto inštitúte v dokazovaní, bez primeranej vyváženosti aplikácie zásad legality a oficiality. Dozaista treba odmietnuť akékoľvek úvahy o bezbrehom využívaní obdobných prvkov oportunity do nášho právneho systému, výhradne z dôvodu neschopnosti orgánov činných v trestnom konaní zákonnou formou procesne zadokumentovať trestnú činnosť páchatel'ov organizovanej kriminality aj dostupnými prostriedkami kontinentálneho procesného dokazovania. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obvineného preto treba vnímať nielen prizmou dosiahnutia účelu trestného konania, v ktorom spolupracujúci obvinený vypovedá v procesnom postavení svedka, ale taktiež z pohľadu poškodených trestnou činnosťou takéhoto spolupracujúceho obvineného a záujmom spoločnosti na jeho potrestaní. Akékoľvek vybočenie zo základných zásad dokazovania v kontinentálnom trestnom procese, musí byť predovšetkým bezprostredne podopreté účinnými kontrolnými mechanizmami.

Literature:

- BALÁŽ, P. – PALKOVIČ, J. Dokazovanie v trestnom konaní : Teoretická a praktická časť. Bratislava : TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS; VEDA, 2005. 428 s. ISBN 80-224-0840-9.
- ČENTÉŠ, J. et al. Trestný poriadok s komentárom. Žilina : EUROKÓDEX, 2006. 695 s. ISBN 80-88931-48-7.
- DESET, M. K právnej úprave korunného svedka. In Justičná revue, 2009, roč. 61, č. 11, s. 1193-1202.
- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Rím, 04.11.1950).
- Dohovor Organizácie spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu (New York, 15.11.2000).
- CHMELÍK, J. Úvahy o agentu provokaterovi a korunním svedkovi. In Karlovarská právnická revue, 2005, roč. 1, č. 2, s. 3-11.
- IVOR, J. et al. Trestné právo procesné. Bratislava : IURA EDITION, 2006. 993 s. ISBN 80-8078-101-X.
- JALČ, A. Teoretické a praktické otázky dokazovania v trestnom konaní. Bratislava : EUROUNION, 2008. 151 s. ISBN 978-80-89374-02-1.
- KLÁTIK, J. Podmienečné zastavenie trestného stíhania – alternatívny spôsob riešenia trestnej veci. In Justičná revue, 2007, roč. 59, č. 1, s. 31-39.
- KRATOCHVÍL, V. – MUSIL, J. – ŠÁMAL, P. Kurs trestního práva : trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. BECK, 2003. 1079 s. ISBN 80-7179-678-6.
- KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In Dny práva 2010 : sborník. Brno : Masarykova univerzita, 2010, s. 105-114.
- LIPŠIC, D. [online]. Bratislava, 2010: Polícia musí mať aj v boji proti korupcii rozviazané ruky, [cit. 2012-11-10]. Dostupné z www: <<http://www.pluska.sk/slovensko/krimi/lipsic-policia-musi-mat-aj-boji-proti-korupcii-rozviazane-ruky.html>>.
- MINÁRIK, Š. et al. Trestný poriadok – Stručný komentár. Bratislava : IURA EDITION, 2006. 1302 s. ISBN 80-8078-085-4.
- MUSIL, J. Korunní svědek – áno či ne ? In Trestní právo, 2003, roč. 8, č. 4, s. 21-24.
- Nález III. ÚS 623/2000 ze dne 27. 05. 2003.
- Nález II. ÚS 268/03 ze dne 03. 11. 2004.
- NETT, A. Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy. In Dny práva 2010 : sborník. Brno : Masarykova univerzita, 2010, s. 115-127.
- Odporúčanie Rady Európy Rec(2000)19 o postavení prokuratury v systéme trestného súdnictva (zo dňa 06.10.2000).
- PIROŠÍKOVÁ, M. Komentár k vybraným článkom Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Bratislava : EUROIURIS, 2007. 570 s. ISBN 978-80-969554-5-9.

- POLÁK, P. Svedok v trestnom konaní. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011. 296 s. ISBN 978-80-89447-49-7.
- PROKEINOVÁ, M. Dokazovanie a jednotlivé dôkazné prostriedky v trestnom procese (s praktickými príkladmi). Bratislava : PraF UK, 2009. 107 s. ISBN 978-80-7160-279-8.
- PÚRY, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového TZ. In Trestněprávní revue, 2010, roč. 9, č. 1, s. 1-10.
- REPÍK, B. Ľudské práva v súdnom konaní. Bratislava : MANZ, 1999. 256 s. ISBN 80-85719-24-X.
- Rezolúcia Rady EÚ č. 4970111 (01) z 20.12.1996 o jednotlivcoch, ktorí spolupracujú v súdnom konaní v boji proti medzinárodne organizovanému zločinu.
- Rozhodnutie vo veci Schenk v. Švajčiarsko zo dňa 11. 07. 1988, séria A č. 140, s. 29, § 46.
- Rozhodnutie vo veci Barberà a i. v. Španielsko zo dňa 6. 12. 1988, séria A č. 146, s. 31, § 68.
- Správa Benátskej komisie o európskych normách týkajúcich sa nezávislosti justičného systému, časť II – Prokuratúra (Benátky, 17.-18.12.2010).
- ŠÁMAL, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání. Praha : ASPI PUBLISHING, 1999. 404 s. ISBN 80-85963-89-2.
- ŠRAMEL, B. Prostriedky kontroly diskrečných oprávnení prokurátora v trestnom konaní. In Justičná revue, 2012, roč. 64, č. 5, s. 687-700.
- VIKTORYOVÁ, J. – NESVADBA, A. Teoretické základy dokazovania vo vyšetrovaní I. časť. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : AKADÉMIA PZ, 2000. 132 s. ISBN 80-8054-128-0.
- VIKTORYOVÁ, J. Využívanie výsledku výpovede korunného svedka v dokazovaní vo vyšetrovaní. In Justičná revue, 2004, roč. 56, č. 5, s. 604-607.
- Zákon č. 460/1992 Zb. (Ústava Slovenskej republiky).
- Zákon č. 300/2005 Z. z. (Trestný zákon).
- Zákon č. 301/2005 Z. z. (Trestný poriadok).
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- Zákon č. 41/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) .
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka v platnom znení.
- Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád (zákon o protikorupčních opatřeních)
- ŽILINKA, M. Spolupracujúca osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. In Justičná revue, 2007, roč. 59, č. 5, s. 622-627.

Contact – email

vladimir_gajdiciar@yahoo.com